

J. Nekrašiaus knygos „Šiaurietiška spauda XVI-XXI a.: leidybos, platinimo ir saugojimo įstaigos: žinynas“ sutiktuvės

Rasos ŠAUČIŪNAITĖS nuotr.

J. Nekrašius: „Mane pribloškė, kad tiek kultūrinės spaudos leista Šiauliuose. Užsikrėčiau šiuo virusu ir tebesergu iki šiol.“

Teresė HOKIENĖ
info@snauijenos.lt

Knyga išleista pernai, jos pristatymas buvo numatytas šį pavasarį, Knygnešio dieną, bet sutrukdė karantinas. Taigi su Jono Nekrašiaus knyga „Šiaurietiška spauda XVI-XXI a.: leidybos, platinimo ir saugojimo įstaigos: žinynas“ visuomenė supažindinta Tarptautinę raštingumo dieną Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje. Informaciniame žinyne rašoma apie spaudos ir knygos įstaigų chronologinę raidą Šiauliuose ir apylinkėse, kurios dabar sudaro Šiaulių rajoną.

Aprašomi šio krašto spaustuvininkai ir spaustuvės, knygrišiai ir knygrišyklos, bukinistai ir knygynai, knygiai ir kolekcininkai, žymesni autoriai ir leidėjai, spaudos ir knygų leidimo bendrovės bei įvairūs spaudos leidiniai iki pat šių dienų. Supažindinama su asmeninių, privačių, valstybinių viešųjų, visuomeninių organizacijų bibliotekų ir skaityklų istorija, knygos ženkla.

Knyga gausiai iliustruota fotografijomis, įvairiais knygų ženklais ir ekslibrisais. Leidinys aktualus ne tik bibliotekininkams, bibliofilams, knygų brangintojams, bet ir visiems, kas domisi Šiaulių miesto ir rajono knygotyros, kultūros ir spaudos paveldo istorija.

Medžiaga kaupta daugiau nei dešimtmetį

„Man Šiauliai pirmiausia asocijuojasi su biblioteka, – sakė kultūros istorikas Jonas Nekrašius. – Gyvenau M. Valančiaus gatvėje, kurios susikirtime su Aušros alėja buvo biblioteka. Galima sakyti, joje užaugau. Knygos skatino domėtis, gilintis.“

Didžiausias postūmis imtis tiriamojo darbo atsirado, kai J. Nekrašius buvo pakviestas dėstyti Filosofijos katedroje.

Knygos istorija ypač susidomėjo, kai 2005 m. leisdami lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo šimtmečiui skirtą straipsnių rinkinį „Lietuviškos spaudos keliai Šiaurės Lietuvoje. 1864. 1904. 2004“ bendradarbiauti pakvietė dr. Bronius Maskuliūnas, Džiuljeta Maskuliūnienė.

„Tada rašydamas straipsnį supratau, kad pravėriau šulinį, iš kurio semti ir semti... – kalbėjo J. Nekrašius. – Mane pribloškė, kad tiek kultūrinės spaudos leista Šiauliuose. Užsikrėčiau šiuo virusu ir tebesergu iki šiol.“

Vienas iš knygos autorių tikslų buvo parodyti, kad Šiauliai – ne tik pramonės bei amatų miestas, reabilituoti Šiaulius kaip Šiaurės Lietuvos kultūros, knygų leidybos sostinę.

Kodėl nuo XVI amžiaus?

Daugeliui kyla klausimas, kuo čia dėtas toks ankstyvas laikas,

kai, pasak dr. Tomo Petreikio, Lietuva buvo beraščių ir mažaraščių kraštas. Pasirodo, J. Nekrašius rado rašytinių duomenų, kad jau XVI a. Šiaulių kunigai turėjo asmenines bibliotekas, kuriose būta vertingų leidinių. Šiauliuose 1536–1551 m. kunigavęs klebonas Morkus Lančėkis turėjo net Haimono Halberštaticio homilijų knygą, išleistą Kelne 1539 m. Mykolas Skorulskis (minimas 1600 m. sausio 12 d. – 1607 m. spalio 1 d.) turėjo įsigijęs šv. Jono Auksaburnio veikalą, išleistą Paryžiuje 1588 m.

Gausią bibliotekų XVII a. turėjo lietuvių, lenkų ir lotynų kalbomis rašęs poetas, Šiaulių klebonas, Žemaitijos dekanas kunigas Petras Tarvainis.

Jo sukurtas „Linksmas pasveikinimas didžiajam Žemaitijos vyskupui Jurgiui Tiškevičiui, laimingai atvykusiam į Šiaulius Šiaulių bažnyčios pašventinti 1634 metų spalio mėnesyje“ yra pirmoji knyga, susijusi su Šiauliais.

Taigi J. Nekrašius drąsiai šiaurietiškos knygos pradžią datuoja XVI a., nes ir iki P. Tarvainio dvasininkai buvo apsišvietę, skaitė knygas ir turėjo bibliotekas.

Pasak žinyno autoriaus, XVI-II a. atsirado spaustuvės, knygrišyklos, knygynai, XIX a. – bibliotekos.

Tarpukariumi Šiaulius išgarsino Liudviko Jakavičiaus bei Felikso Maksvyčio leidybinė veikla ir knygynai. Šiauliai tapo vienu iš leidybos ir knygų spausdinimo centrų Šiaurės Lietuvoje. Lenkė Žemaitiją, tik šiek tiek nusileido

Su J. Nekrašiaus knyga „Šiaurietiška spauda XVI-XXI a.: leidybos, platinimo ir saugojimo įstaigos: žinynas“ visuomenė supažindinta Tarptautinę raštingumo dieną Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje.

Kaunui. Žmonės čia buvo išmoningi, kuriantys ir spaustuvių buvo daug.

Aišku, 1923 m. spaustuvė, kurią įkūrė dr. Jonas Šliūpas, įgalino spausdinti lietuvišką spaudą, knygas. Prieš 110 metų Juozas Miliauskas-Miglovara leido pirmuosius lietuviškus laikraščius, o iki 1928 m. Šiauliuose pasirodė net 41 periodinis leidinys, tarp jų – „Mūsų kraštas“, „Šiaulių naujienos“, „Respublikos gėrovė“, „Šiaurietis“, „Varpai“, „Šiaurės Lietuva“ ir kt. Šiauliai tapo viena iš svarbiausių lietuviškos mokslinės spaudos platintojų.

Įdomu, kad knygoje atsirado vietos ir sentimentus sukeliančioms įdomybėms – pasakojama apie Vilniaus gatvės dvasia buvusią bukinistę Danutę Pašvietienę.

Žinynas aktualus ne tik mokslininkams

Knyga papildo Šiaulių istoriją naujais kultūriniais faktais. Pasak

J. Nekrašiaus, to meto valdžios žmonės, kaip K. Venclauskis ar P. Bugailiškis, kultūrą laikė prioritetine sritimi, skyrė jai ypatingą dėmesį. Formavo ne tik muziejinę, bet ir leidybinę veiklą.

Didžiulės apimties (336 puslapių) žinyną išleido Šiaulių rajono savivaldybės viešoji biblioteka, o knygos redakcinę kolegiją sudarė Almantas Šlivinskas (pirmininkas), dr. Tomas Petreikis, dr. Jonas Sireika, Audronė Kiršinaite, Jonas Nekrašius ir Nijolė Petraitytė. Pristatyme dalyvavę A. Šlivinskas, dr. T. Petreikis atviravo apie sunkumus, kuriuos teko įveikti. Knygos trūkumas – neparengta pavardžių rodyklė. Jai pritrūko laiko.

Žinynas provokuoja darbui – domėtis Šiaulių kultūros istorija ir ją tyrinėti. Smalsuolis ras ne tik tikslios informacijos, bet ir įdomių nuotraukų. Specialistams, pasak dr. T. Petreikio, tai bus parankinė knyga ne mažiau kaip dešimtmetį.

Šiaulių miesto aplinkos oro kokybė rugpjūčio mėnesį

Aplinkos apsaugos agentūros 2020 m. rugpjūčio 31 d. duomenimis, centrinėje miesto dalyje rugpjūčio mėn. kietųjų dalelių (KD₁₀) vidutinė paros koncentracija tris dienas (14, 18, 19 d.) viršijo ribinę vertę. Vidutinė mėnesio kietųjų dalelių koncentracija 34 µg/m³ ir lyginant su liepos mėn. vidutine koncentracija (20 µg/m³)

padidėjo 1,7 karto. Šiomet kietųjų dalelių koncentracija miesto aplinkos ore 6 dienas viršijo paros ribinę vertę. Sausio, kovo, gegužės ir liepos mėn. viršijimų nebuvo. Vasario, balandžio ir birželio mėn. kietųjų dalelių koncentracija viršijo ribinę vertę po vieną dieną, rugpjūčio mėn. 3 dienas. Leistas viršijimų skaičius 35 dienos per metus.

Municipalinio aplinkos oro monitoringo duomenimis rugpjūčio mėn. pietinėje miesto dalyje kietųjų dalelių (KD₁₀) vidutinė paros koncentracija neviršijo ribinės vertės ir kito nuo 12 iki 49 µg/m³. Vidutinė mėnesio kietųjų dalelių koncentracija 27 µg/m³ ir lyginant su liepos mėn. vidutine koncentracija (19 µg/m³) padidėjo 1,4 karto. Koreliacijos koefici-

entas tarp aplinkos oro užterštumo kietosiomis dalelėmis verčių miesto centre ir pietinėje miesto dalyje 0,92.

Rugpjūčio mėn. kietųjų dalelių koncentracija miesto aplinkos ore tris dienas viršijo paros ribinę vertę ir lyginant su liepos mėn. vidutine verte, centrinėje miesto dalyje padidėjo nuo 1,4 iki 1,7 karto. Kietųjų dalelių koncentracijos padidėjimą lėmė pakeltoji tarša nuo mieste vykdomų gatvių rekonstrukcijos darbų teritorijų.

Vidutinė rugpjūčio mėn. oro temperatūra 17,0°C, aukščiausia oro temperatūra 28,6°C, žemiausia 7,6°C. Vyravo pietvakarių krypties vėjas, vidutinis vėjo greitis 2,3 m/s. Kritulių kiekis 79 mm, 20 dienų buvo su krituliais.

AAA informacija